

**Федеральное государственное бюджетное образовательное
учреждение высшего образования
«Северо-Осетинский государственный университет
имени Коста Левановича Хетагурова»
(ФГБОУ ВО «СОГУ»)**

**ПРОГРАММА ВСТУПИТЕЛЬНОГО ИСПЫТАНИЯ
творческой направленности**

**44.03.05 ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ
(С ДВУМЯ ПРОФИЛЯМИ ПОДГОТОВКИ), ПРОФИЛИ
«ОСЕТИНСКИЙ ЯЗЫК И ЛИТЕРАТУРА. РУССКИЙ ЯЗЫК»**

**для поступающих на обучение по образовательной
программе бакалавриата в 2026 году**

Составитель:

Гутиева Э.Т.,

**ИО декана факультета
осетинской филологии**

Владикавказ, 2026

СОДЕРЖАНИЕ

I. Элементы содержания, проверяемые заданиями КИМ

Блок 1. Программа по осетинскому языку

Блок 2. Программа по осетинской литературе

Блок 3. Эссе по одной из предложенных тем.

II. Список рекомендуемой литературы

III. Критерии оценки

I. Элементы содержания, проверяемые заданиями КИМ

Блок 1. Программа по осетинскому языку

Фонетикæ.

Ныхасы мыртæ. Уæнг. Уæнгты хуызтæ ирон æвзаджы. Цавд. Ирон цавды хицæндзинæдтæ. Акцентон къордтæ. Нырыккон ирон литературон æвзаджы хъæлæсонты системæ. Нырыккон ирон литературон æвзаджы æмхъæлæсон мырты системæ.

Орфографи.

Ирон æвзаджы орфографийы иумæйаг характеристикæ. Фонетикон, морфологион, бадзырдон æмæ историон принциптæ. Æрбайсгæ дзырдты растфыссынад.

Лексикæ æмæ фразеологи.

Дзырд куыд æвзаджы сæйраг иуæг. Дзырды лексикон нысаниуæг. Иунысаниуæгон æмæ бирæнысаниуæгон дзырдтæ. Полисемийы хуызтæ. Лексикон синоними. Антонимты хуызтæ сæ логикон-семантикон æмæ структурон миниуджытæм гæсгæ. Омонимты хуызтæ. Фразеологизмы æмбарынад, йæ ахастытæ дзырд æмæ дзырdbастимæ. Фразеологион иуæджы нысаниуæджы арæзт. Фразеологизмты дих алы миниуджытæм гæсгæ.

Морфемикæ.

Морфемæты хуызтæ. Уидагон æмæ аффиксон морфемæтæ. Уидаг, йæ миниуджытæ, йæ сæйраг функцитæ; аффиксты хуызтæ.

Морфологи.

Морфологи куыд дзырды тыххæй ахуырад.

Номдар куыд нихасы хай. Йæ грамматикон категоритæ. Йæ дзырдарæзт. Йæ лексикон-грамматикон хуызтæ. Нымæцы категори. Хауæны категори.

Миногон куыд нихасы хай. Йæ сæйраг миниуджытæ, синтаксисон функцитæ, дзырдарæзт. Миногоны баст номдаримæ.

Нымæццонь нысаниуæг æмæ грамматикон миниуджытæ.

Номивæг куыд ныхасы хай, йæ хицæндзинад иннæ номон ныхасы хæйттимæ абаргæйæ. Нымæццонты семантикон-грамматикон хуызтæ.

Цыбыр номивджытæ.

Мивдисæджы категоритæ. Хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджытæ.

Мивдисæджы здæхæнтæ.

Мивдисæджы афонтæ. Мивдисæджы ифтындзæг. Фæрсдзырд куыд ныхасы хай. Йæ нысаниуæг, морфологион миниуджытæ, синтаксисон функцитæ.

Йæ арæзт æмæ йæм хуызтæ.

Æххуысгæнæг дзырдты иумæйаг характеристикæ.

Синтаксис.

Синтаксисы иуæгтæ. Дзырдбаст. Сæйраг æмæ дæлбар компоненттæ.

Хъуыдыйад куыд предикативон иуæг. Хъуыдыйады миниуджытæ.

Хъуыдыйады структурон арæзты тыххæй æмбарынад.

Сæйраг æмæ фæрссаг уæнгтæ. Сæйраг æмæ зæгъинаджы æмахастытæ æмæ бастдзинад.

Зæгъинаджы хуызтæ. Хъуыдыйады фæрссаг уæнгтæ. Иувæрсыг хъуыдыйад.

Вазыгджын хъуыдыйады синтаксис. Вазыгджын хъуыдыйады æмбарынад, йæ хицæндзинад хуымæтæг хъуыдыйадæй. Вазыгджын хъуыдыйады классификацийы хуызтæ ирон синтаксисы. Бабæтгæ бастдзинад вазыгджын хъуыдыйады. Бастдзинады фæрæзтæ бабæтгæвазыгджын хъуыдыйады; йæ структурон-семантикон хуызтæ. Искæй ныхасы æмбарынад. Йæ функцитæ æмæ йæ равдисыны хуызтæ.

Комкоммæ ныхас. Фæрссаг ныхас. Комкоммæ ныхасæй фæрссаг ныхас аразыны æгъдæуттæ.

Блок 2. Программа по осетинской литературе

Æгъуызаты Иуанейы хъæбатырон поэмæ «Алгъуызы кадæг». Кадæг æмæ ирон фольклоры бастдзинад.

Мамсыраты Темырболат (1845-1899) – фыццаг ирон профессионалон поэт. Йæ цардвæндаг. 60-æм азты Туркмæ лидзæг адæмы хъысмæт. «Ирон зарджытæ» - ирон граждайнаг лирикæйы сæрæвæрæн.

Хъаныхъуаты Инал (1851-1899) – фыссæг æмæ поэт. Хъаныхъуаты Иналы сфæлдыстады ахадындынад ирон культурæйы рæзты.

Хетæгкаты Къоста (1859-1906) – ирон литературæ æмæ литературон æвзаджы бын дурæвæрæг. «Ирон фæндыр» (1899) – ирон литературæйы историйы сæйраг цау. «Ирон фæндыр» – ирон адæмы царды энциклопеди.

Къубалты Алыксандры (1871-1937) цардвæндаг, йæ культурон æмæ сфæлдыстадон куыст. «Æфхæрдты Хæсанæ»-йы кадæджы фольклорон бындур.

Гæдиаты Секъайы (1855-1915) радзырдтæ æмæ таурæгътæ – ирон прозæйы сæрæвæрæн. Секъайы прозæйы бастдзинад адæмон сфæлдыстадимæ.

Гуырдызбеты Бласкайы (1868-1905) комеди «Æдули» (1903).

Гæдиаты Цомахъ – ирон литературæйы историк. Иæ революцион архайд. Цомахъ –публицист æмæ рухстауæг. Уацау «Фыдæлты намыс» (1930).

Малиты Геуæргийы цард æмæ сфæлдыстад. Чиныг «Ирæф» (1935) – сæрмагонд фæзынд ирон литературæйы. Поэты лирикæ. Йæ сæйраг мотивтæ.

Барахъты Гиноы сфæлдыстады тематикæ. «Азджериты Куыцыкк» – æхсар æмæ намысы кадæг. Йæ сюжет. Патриотизм æмæ национ идейæ.

Нигер – поэт æмæ æхсæнадон кусæг. Нигер (Дзанайты Иван) – педагог æмæ ахуыргонд. Йæ бынат ирон литературæ æмæ культурæйы.

Беджызаты Чермены уацмыс «Мæсгуытæ дзурынц» – ирон литературæйы ахъаззаг фæзынд.

Цæрукъаты Алыксандры сфæлдыстад. Поэты лирикæйы идейон-аивадон мидис. Æрдзы темæ, райгуырæн бæстæйы темæ, аивады темæ.

Джусойты Нафийы цард æмæ сфæлдыстад. Нафийы литературон æмæ зонадон куыст.

Ирон литературæ 70 – 80-æм азты.

Æгъуызарты Æхсарбеджы сфæлдыстад. Роман «Хурхæтæны» бындур – хъæууон царды ахсджиаг ивддзинæдтæ.

Булкъаты Михалы сфæлдыстадон фæндаг. Ирон адæмы хъысмæтыл афæлгæст (Роман «Дæ фыдæлтæ рухсаг!..»).

Бестауты Гиуæргийы цард æмæ сфæлдыстад. Гиуæргийы поэзийы сæйраг мотивтæ. Райгуырæн бæстæйы темæ.

Хостыхъоты Зинæйы цард æмæ сфæлдыстадыл афæлгæст. Фыдыбæстæйы хъысмæт историон æмæ тугкалæн хæстыты темæ. Хъæууон царды нывтæ, сабидугимæ фембæлд.

Ирон литературæ 90-æм – 2000-æм азты.

Малиты Васо – прозаик. Роман «Сурмейы хæдзар». Уацмысы аивадон стиль, йе 'взаг æмæ фæлгонц аразæн фæрæзтæ.

Хъодзаты Æхсар. Ирыстоны хъысмæт, ирон æвзаджы хъысмæт Æхсары лирикæйы.

Джыккайты Шамил – фыссæг æмæ æхсæнадон архайæг, педагог æмæ филолог. Æрдз æмæ уарзты темæ Шамилы сфæлдыстады.

Ходы Камал. Лирикон сфæлдыстады сæйраг мотивтæ: адæймаджы хъысмæт, поэты цард æмæ историон нысан.

Блок 3. Эссе по одной из предложенных тем.

II. Список рекомендуемой литературы

Блок 1. По осетинскому языку

1. Абаев В.И. Грамматический очерк осетинского языка. – Орджоникидзе, 1959.
2. Багаев Н.К. Современный осетинский язык. Т. 1. – Орджоникидзе, 1965.
3. Багаев Н.К. Современный осетинский язык. Т. 2. – Орджоникидзе, 1982.
4. Гуыриаты Т., Гæбæраты Н., Исаты М. Нырыккон ирон æвзаджы лексикологи. Дзæуджыхъæу: Ир, 1989.
5. Таказов Ф.М. Грамматический очерк осетинского (дигорского) языка. – Владикавказ: Изд-во СОГУ, 2009.
6. Джусойты К.Г., Дзодзыккаты З.Б., Цопанты Р.Г. Нырыккон ирон æвзаг. – Дзæуджыхъæу, 2010.
7. Дзодзикова З.Б. Современный осетинский язык: (фонетика, лексика и фразеология, словообразование). – Владикавказ, https://www.elibrary.ru/download/elibrary_32313139_59325539.pdf. 2017 //
8. Цопанова Р.Г., Колиева И.Н. Нырыккон ирон æвзаг: Дзырдбаст æмæ хуымæтæг хъуыдыйады синтаксис: Ахуыргæнæн чиныг уæлдæр скъолаты студенттæн / Владикавказ, 2017. <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=29518534>.
9. Дзиццойты Ю.А. Вопросы осетинской филологии. Т.1. Цхинвал: Республика, 2017.
10. Дзодзыккаты З. Б. Пухаты Л. Р. Ирон æвзаг. Ахуыргæнæн чиныг, 5 кълас. Кокайты Л. Х. Ирон æвзаг. Ахуыргæнæн чиныг, 6 кълас.
11. Колыты И. Н. Ирон æвзаг. Ахуыргæнæн чиныг, 7 кълас.
12. Дзасохты Ф. К. Ирон æвзаг. Ахуыргæнæн чиныг, 8 кълас.
13. Пухаты Л. Р. Ирон æвзаг. Ахуыргæнæн чиныг, 9 кълас.
14. Цопанты Р. Г. Ирон æвзаг. Ахуыргæнæн чиныг. 10 кълас.
15. Куыдзойты А.Ф. Ирон æвзаг. Ахуыргæнæн чиныг, 11 кълас

Блок 2. По осетинской литературе

1. Гæздæрты А. Х. Ирон литературæ. Хрестомати. 5 кълас.
2. Дзасохты Ф. К. Ирон литературæ. Хрестомати. 6 кълас.

3. Гæздæрты А. Х. Дзапарты З. Г. Ирон литературæ. Хрестомати. 7 кълас.
4. Джыккайты Ш. Ф. Ирон литературæ Хрестомати. 8 кълас.
5. Дзасохты Ф. К. Ирон литературæ. Ахуыргæнæн чиныг, 9 кълас.
6. Дзасохты Ф. К. Ирон литературæ. Хрестомати. 9 кълас.
7. Джусойты Н. Г. Ирон литературæ Хрестомати. 9 кълас.
8. Джусойты Н. Г. Ирон литературæ. Ахуыргæнæн чиныг 10 кълас. 17.
Хъантемыраты Р. С. Ирон литературæ. Хрестомати. 10 кълас.
9. Джусойты Н. Г. Ирон литературæ Хрестомати. 11 кълас.
10. Джусойты Н. Г. Ирон литературæ. Ахуыргæнæн чиныг, 11 кълас.
11. Калоев Г.З., Ардасенов Х.Н., Гиреев Д.А. Писатели Северной Осетии.
Библиографический справочник. - Владикавказ, Ир, 1992.

III. Критерии оценки

Вступительное испытание по осетинскому языку и литературе проходит в письменной форме.

Задание содержит три части, две из которых выявляют уровень орфографической и пунктуационной грамотности абитуриента, а также знание теории осетинского языка в пределах приведенной выше программы, третья часть требует написания эссе по указанной теме и призвана определять теоретико-историко-литературные знания, аналитические, интерпретационные и творческие умения абитуриента.

Часть I. Выполнить задания вставить пропущенные буквы, расставить знаки препинания.

Максимальная оценка - 20 баллов.

II. Выполнить лексико-грамматические задания к предложенному тексту

Максимальная оценка - 30 баллов.

III. Эссе по одной из предложенных тем. Объем – не менее 200 слов.

Максимальная оценка - 50 баллов, из них за:

- степень раскрытия темы – 10 баллов;
- достаточность и убедительность аргументации – 7 баллов;
- логичность изложения – 7 баллов;
- четкость, продуманность композиции текста – 7 баллов;
- самостоятельность мышления, выражение авторской позиции – 7 баллов;
- соблюдение норм правописания -7 баллов
- стилистическую органичность текста – 5 баллов.

Итого: 100 баллов.